

Sivil Toplumun Dış Politika İnşasındaki Rolü: Türk Kamu Diplomasisi Örneği

Erdem EREN

Özet

Uluslararası ilişkilerde küreselleşmenin etkisiyle devletler ve toplumlar arasındaki ilişkiler değişime uğramış, dış politikada geleneksel diplomasinin yanında yeni bir mekanizma olarak kamu diplomasisi ortaya çıkmıştır. Devletlerin başka devlet ve toplumlara yönelik yaptığı bu faaliyetlerde sivil toplum kuruluşları, baskı grupları, ekonomi ve medya kuruluşları ana aktörler olarak görev almaya başlamışlardır. Türkiye’de özellikle AK Parti hükûmetleri döneminde dış politikada kamu diplomasisine ağırlık vermiş ve birçok kamu diplomasisi kuruluşu oluşturulmuştur. İnsani yardımlar, dış ekonomik ilişkiler, mimari ve kültürel faaliyetler, eğitim ve araştırma çalışmaları Türk kamu diplomasisinin ana çalışma sahaları durumundadır. Başta Balkanlar, Orta Doğu, Orta Asya ve Kuzey Afrika gibi coğrafyalarda etkin olan resmi Türk kamu diplomasisi kuruluşlarının yanında son yıllarda hükûmet dışı organizasyonlar ve sivil toplum kuruluşları da kamu diplomasisinin sivil ayağında ve dış politikanın inşa ile uygulamasında önemli bir rol oynamaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Kamu Diplomasisi, Sivil Toplum, Dış Politika, Türk Dış Politikası

The Role of the Civil Society in Building Foreign Policy: The Example of Turkish Public Diplomacy

Abstract

The relationship between states and societies has changed with the impact of globalization in international relations and public diplomacy has emerged as a new mechanism besides traditional diplomacy in foreign policy. Non-governmental organizations, pressure groups, economies and media organizations have started to act as main actors in the activities of the states towards other states and societies. During the AK Party governments in Turkey, especially in the foreign policy of public diplomacy has given weight and many public diplomacy organizations have been established. Humanitarian aid, foreign economic relations, architectural and cultural activities, education and research activities are the main works of Turkish public diplomacy. In recent years,

non governmental organizations and civil society organizations have played an important role in the civilian stance of public diplomacy and in the construction and implementation of foreign policy, as well as official Turkish public diplomacy organizations active in geographical areas such as the Balkans, Middle East, Central Asia and North Africa.

Keywords: Public Diplomacy, Civil Society, Foreign Policy, Turkish Foreign Policy

1. Giriş

Uluslararası ilişkilerde dış politika, devletlerin diğer devletlere yönelik siyasi, ekonomik, hukuki, kültürel vb. olmak üzere birçok alandaki önemli tutum ve davranışlarını ifade eden bir kavramdır (Sönmezoğlu, 1996: 149). Bilgi çağı ile birlikte toplumlarda dönüşüme uğramış, hesap verilebilirlik ile şeffaflık gibi mekanizmaların gelişmesiyle devletlerin başka devletlere ve toplumlara yönelik hareketleri de yeniden şekillenmiştir. Devletler ve toplumlar, başta teknoloji ve haberleşme, ekonomi, siyaset ve kültür gibi birçok alanda birbirleriyle daha etkileşimli olduğu birbirlerine daha entegre ve daha bağımlı hale gelmişlerdir. Bu süreçte geleneksel tarzdaki diplomasi yöntemlerinin yanında sivil toplum kuruluşları, şirketler, uluslararası kuruluşlar ve medya kuruluşları gibi birçok aktör diplomaside yeni belirleyici aktörler olmuşlardır. Kamu diplomasisi mekanizması ve kamu diplomasisi kuruluşları da bu yeni dönemde yerlerini almışlardır. Geleneksel diplomasiden kamu diplomasisinin de içinde yer aldığı yeni diplomasiye olan dönüşümü anlamak için ilk olarak sivil toplum, diplomasi ve kamu diplomasisi gibi kavramları iyi anlamalı, yeni diplomasi döneminde sivil toplumun dış politikadaki ve kamu diplomasisindeki rolünü iyi analiz etmek gerekmektedir. Bu sebeplerden dolayı çalışmada öncelikle sivil toplum kavramının literatürdeki gelişimi uluslararası eksende ve Türkiye düzleminde incelenecektir. Daha sonra ise geleneksel diplomasinin yanında kamu diplomasisinin gelişimi analiz edilerek, Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarının kamu diplomasisi bağlamında Türk dış politikasına katkıları son bölümde detaylı olarak ele alınacaktır.

2. Sivil Toplum Kavramı ve Türkiye'deki Gelişimi

Sivil toplum ve sivil toplum kuruluşları bugün hem gündelik hayatta hem de aktif siyasette toplumumuzun sıklıkla karşısına çıkan bir kavram ve oluşumlardır. Öyle ki toplumumuzun birçok kesiminden insan tarafından sivil toplumun ve sivil toplum kuruluşlarının yoksulluğun ortadan kaldırılmasında, demokrasinin ve yönetimin iyileştirilerek yaygınlaşmasında, sosyal çatışmaların çözümlenmesinde ve insan haklarının korunmasında rol oynadığı da söylenmekte ve inanılmaktadır (Onbaşı, 2005: 7-8). Sivil toplum kavramı ve oluşumu, dünyada son yıllarda hem söylemsel olarak hem de sosyal hayatta hızla ün kazanırken Türkiye'de ise özellikle 1980 sonrası etkili olmaya başlamıştır.

Sivil toplum kavramı tarihte ilk olarak Aristoteles tarafından kullanılmış olup Latince'ye kavram *societas civilis* olarak aktarılmıştır. Aristoteles bu kavramla devlet ya da siyasal toplumdan ayrı ve ona karşıt olarak özgür ve eşit yurttaşların oluşturduğu bir sivil toplumu tanımlamıştır. Dönem itibariyle sivil olanla siyasal olan arasında ayırımın net olmamasından ötürü kavram günümüzdeki manasına ise Batı'da 12. yüzyıl ile 19. yüzyıl arasında yaşanan değişim ve gelişimlerin sonucunda erişebilmiştir. Bunun en önemli sebebi ise Batı toplumlarının şehir hayatı, ticaret ve zanaat ile edinilen şehir özgürlükleridir. Toplumsal sınıfların ortaya çıkması sivil toplum düşüncesinin de hızla yayılmasına

neden olmuştur. Özellikle 1789 Fransız Devrimi ile İnsan Hakları Bildirisi'nin yayınlanması en önemli etmenlerdendir. Çünkü devrimle devlet karşısında sivil toplumun yani bireyin konuşma, düşünme, inanç özgürlüğü ve mülk edinme hakkı gibi bireysel hak ve özgürlükleri kayıt altına alınmıştır (Onbaşı, 2005: 13-14).

17. yüzyıl sonrasında siyasal yapı ile ilgili devlet ve birey eksenli iki siyasal düşünce gelişmeye başlamıştır. N. Machiavelli, J. Bodin, T. Hobbes, J. J. Rousseau ve G. W. F. Hegel gibi düşünürler devlet eksenli geleneğe mensup iken, J. Locke, C. L. Montesquieu, A. Smith, J. S. Mill, I. Berlin ve F. A. Hayek gibi düşünürler ise birey eksenli geleneğe mensupturlar. Bu iki geleneğin dışında ise üçüncü bir gelenek olarak Marksist düşünce gelişmiştir. Sivil toplum ve devlet ilişkine dair temel tartışmalar bu düşünce geleneği altında K. Marx ve A. Gramsci gibi isimler tarafından daha çok ekonomi ve sınıf temeli üzerinden ele alınmıştır (Çaha, 2016: 26).

Devlet ile sivil toplum ayrımını ele alan ilk düşünürlerden biri Jean Bodin'dir. Bodin ilk olarak devleti birçok ailenin yönetimi olarak görürken, devletin de bu ailelerin özel yaşamına karışma ve bu ailelere ait mülkleri de yönetmeye hakkı olmadığını savunmuştur. Yurttaşların sadece devlete boyun eğme zorunluluğunun olduğunu vurgulamıştır. Toplumsal sözleşme kuramcılarında Thomas Hobbes ise insanların haklarını devretmesi ve sözleşme ile kurulan Leviathan adını verdiği devlette, devletin izin verdiği dışında kimsenin hak iddia edemeyeceğini savunmuş, buradaki devletli toplumu sivil ve politik bir toplum olarak görmüştür. Georg Wilhelm Friedrich Hegel ise sivil toplumu bencil çıkarların, çekişme ve çatışmaların alanı olarak görürken, devleti ise toplumsal ortak değerlerin alanı olarak tanımlamıştır. Devleti sivil topluma göre kaçınılmaz görmüştür (Onbaşı, 2005: 18-20). Marksist gelenekten Karl Marx ise toplumsal ve ekonomik yaşamın sivil toplumun hizmetinde olduğunu, devletin değil sivil toplumun yaşamın tüm alanlarını belirlediğini ifade etmiştir (Çaha, 2016: 55-56). Tarihsel olarak genel manada baktığımızda kuramcılar devlet ile sivil toplumu daha çok beraber ya da iç içe görüp betimlemişlerdir. Liberal demokrasi kuramcılarının ise devlet ile sivil toplumu birbirinden daha çok ayırdıkları görülmektedir.

Sivil toplum ile ilgili literatürde en çok kullanılan tanım ise liberal demokrasi kuramcılarında Larry Diamond'a ait olan tanımdır. Diamond'a göre sivil toplum; "örgütlü sosyal yaşamın gönüllü, kendi kendini üreten, kendi kendini destekleyen, devletten özerk olup bir yasal düzen ya da ortak kurallarla bağlı olan alanıdır. Sivil toplum özel alan ve devlet arasında duran aracı bir varlıktır" (Onbaşı, 2005: 45-46). Literatürde en çok atıfta bulunulan bir diğer tanım ise John Keane'e ait olan tanımdır. Keane göre sivil toplum; "şiddet karşıtı, kendi kendine örgütlenen, kendi kendini değerlendiren ve yansıtan ve hem birbirleriyle hem de onların eylemlerini 'çerçeveleyen', sınırlayan ve mümkün kılan devlet kurumlarıyla sürekli bir gerilim içerisinde olma eğiliminde bulunan yasal koruma altındaki devlet dışı kurumların karmaşık ve dinamik bir topluluğunu hem tanımlayan hem de tasavvur eden bir ideal tip kategorisidir" (Keane, 1998: 6).

Sivil toplum ve demokrasi ilişkisi günümüzde en çok ele alınan tartışmalardan biridir. Bu noktada sivil toplumun önemli bir parçası olan sivil toplum kuruluşlarının demokrasiye olan katkılarına daha çok vurgu yapılmaktadır. Öyle ki sivil toplum kuruluşları; "bireylerin haklarını kullanıp sorumluluklarını kabul ettikleri, böylece bireyden vatandaşa dönüştükleri 'demokrasi okulları' olarak görülmektedir (Naidoo ve Tandon, 1999: 12). Bunun yanında sivil toplum kuruluşları üyelerinin "siyasal katılım potansiyellerini yükseltir ve böylece demokratik uygulamaları güçlendirerek iyi yönetim olasılığını artırır" görüşü de savunulmaktadır (Ehrenberg, 1999).

Dünya’da ve Avrupa’da özellikle Doğu Avrupa’da 1980 ve 1990’larda otoriter rejimlerden liberal demokratik rejimlere geçişler başlamış, bu neo-liberal gelişmeler Türkiye’yi de etkilemiştir. Küresel olarak hem siyasi hem de ekonomik anlamda gelişen bu liberal akımlara Türkiye’de özellikle 1980’ler sonrasında çift ayaklı olarak entegre olmayı tartışmaya başlamıştır (Sarıbay, 2000: 111). Özellikle 1983 genel seçimleri ile hükûmete gelen Anavatan Partisi 12 Eylül 1980 darbesi sonrası devlet karşısında daha çok bireyi ön plana çıkarmış, bireyin devlet için değil devletin birey için var olduğu söylemsel olarak dile getirmiştir. Bu söylemlerin kökeni ise 24 Ocak Kararlarına dayanmaktadır. Türkiye bu kararlarla demokratik Batı dünyasıyla bütünleşme ve serbest piyasa ekonomisine entegre olma sürecini somut olarak başlatmıştır (Çaha, 2016: 245).

Dönem itibariyle devlet ve sivil toplum arasındaki ilişkiye dair tartışmalara hız kazandıran bir diğer önemli etmen ise İslami gruplar ile Kürt milliyetçiliğinin giderek güçlenmesi olmuştur (Çulhaoğlu, Maga ve Okuyan, 2001). Bu akımları ise daha sonra kadın hareketleri takip etmiştir. Dönemin aydınlarının sivil toplum, liberalizm, İslam, demokratik katılım, insan hakları ve sosyal demokrasi gibi temalara yönelmeleri bir takım hareketlere de öncülük etmelerini sağlamıştır. Bu hareketler; insan hakları, kadın hakları, katılımcı demokrasi, sivil toplum, çevre, dinsel haklar, liberal temalar, serbest piyasa ekonomisi, hukuk devleti gibi söylemler de kendini bulmuştur (Çaha, 2016: 256).

90’ların sonunda Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne tam üyelik başvurusu gündeme gelmiş ve 2000’lerin başı itibariyle de tam üye adaylığı ile üyelik müzakerelerin başlaması Türk siyasetinin ve sivil toplumun ana gündem maddelerinden biri olmuştur. AB yolunda gerçekleştirilen reformlar toplumsal katılım ve inisiyatif sistemi noktasında önemli girdiler sağlamış, sivil toplumu güçlendirmiştir (Çaha, 2016: 322). Siyasal ve ekonomik alanda yaşanan reform hareketleri sivil toplumu devlet karşısında daha güçlü konuşma getirmeye başlamıştır. Ayrıca Türkiye’deki sivil toplum kuruluşları Avrupa Birliği fonlarından faydalanma fırsatını da elde etmişlerdir. Bunun yanında Türkiye’deki sivil toplum kuruluşlarının bu dönemde dünyada ki benzer kuruluşlarla işbirliği ve ortak hareket etme gibi çalışmaları da başlamıştır.

Türkiye’de sivil toplumun devlet karşısındaki durumuna yönelik de çok sayıda tartışma ele alınmıştır. Akademik olarak genel manada varılan kanı güçlü ve baskın bir devlet geleneği karşısında sivil toplumun daha organize olamadığı ve baskı altında olduğu yönündedir. Öyle ki devletin bu baskınlığı sivil toplum açısından hep bir problem olarak görülmüştür. Sivil toplumun Türkiye’de demokrasiye hizmet eden kuruluşlar olabilmesi için devletin eylemlerinin asgari düzeye çekilmesi gerektiği de savunulmuştur (Çaha, 1999: 72). Ancak ek olarak şunu da söylemek gerekir ki hükûmetlerin sivil toplum kuruluşlarına bakışı genel olarak ideolojik ekseninde olmuş, hem dünyada hem Türkiye’de hükûmetler ideolojik manada kendine yakın sivil toplum kuruluşlarına daha bir hoşgörülle bakar olmuşlardır. Türkiye’de de 1980’lerden günümüze bu yönde bir yaklaşım büyük oranda görülmüştür.

3. Geleneksel Diplomasiden Kamu Diplomasisine

Uluslararası ilişkilerde devletlerin arasında siyasi, askeri, ekonomik ve toplumsal düzeyde yaşanan krizler, çatışmalar ve savaşlar, uluslararası ilişkilerde ki problemlerin çözülmesi için alternatif arayışlarına neden olmuştur. Özellikle savaşların yıkıcı etkisinden uzaklaşma gereksinimi diplomasiyi ön plana çıkan ana etkenlerden biridir. Diplomatlar da etkinlik, uygun taktiklerin saptanması, kamuoyunu etkileme ve bilgi toplama özellikleriyle devletlerin arasında barışa hizmet etmeleri ve uluslararası iletişim sürecini gerçekleştirmeleri açısından diplomasinin önemli aktörlerindedir.

Diplomasi ayrıca dış politikanın içeriği olduğu gibi yanında bir uygulanma biçimidir. Bu özellikleriyle diplomasi; “bağımsız devletlerin hükûmetleri arasındaki resmi ilişkilerin gerçekleştirilmesinde uygulanan zekâ ve zarafettir” şeklinde tanımlanmaktadır (Tuncer, 2009: 15).

Geleneksel diplomasinin aksine günümüzde diplomasinin tek aktörü yalnızca diplomatlar değildir. Bugün diplomatların yanında çok uluslu şirketler, hükûmet dışı ve uluslararası organizasyonlar veya diğer aktörler de diplomasinin temel aktörleri konumundadırlar. Ayrıca literatürde yeni ve alternatif diplomasi yöntemleri de tartışılmaya başlanmıştır. Bunlar;

- Hükûmet dışı organizasyon diplomasisi,
- Diaspora diplomasisi,
- Politik parti diplomasisi,
- Marka diplomasisidir.

Hükûmet dışı organizasyon diplomasisi; özel şirketler, vakıflar, dernekler, uluslararası kuruluşlar vb. gibi yapıların desteği ve taraflarınca yapılan diplomasi türüdür. Diaspora diplomasisi ise farklı etnik yapıların, kendi içlerinde köken itibarıyla bağlı oldukları ülkelerin çıkarlarını korumak amacıyla bulunduğu ülkelerde gerçekleştirdikleri diplomatik faaliyetleri tanımlamaktadır. Politik parti diplomasisi ise farklı ülkelerin siyasi partileri arasında gelişir. Son olarak marka diplomasisi ise liberal ekonomik sistem ile ön plana çıkmaya başlayan markalaşmanın getirdiği bir diplomasi türüdür (Leonard, Stead ve Smewing, 2002: 54-71). İşte kamu diplomasisi geleneksel diplomasinin dönüşümü ve bu yeni diplomasi aktörlerinin bir ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamu diplomasisi ile birlikte veya farklı şekillerde uygulanan diğer yeni diplomasi türleri ise deprem diplomasisi, sağlık diplomasisi, yangın diplomasisi, spor diplomasisi, futbol diplomasisi, sanat diplomasisi, kültür diplomasisi, dijital diplomasi vb. diplomasi türleridir (İnan, 2012: 63).

Kamu diplomasisi terimi ilk kez 1963 yılında ABD Bilgi Servisi (USIA – United States Information Agency) müdürü Edward Murrow tarafından kullanılmıştır (İnan, 2012: 63). Murrow kamu diplomasisini ilk kez şu şekilde ifade etmiştir; “Kamu diplomasisinin geleneksel diplomasiden farkı sadece hükûmetler ile değil aynı zamanda hükûmet dışı bireyler ve organizasyonlarla da iletişim içerisinde olmasıdır. Ayrıca kamu diplomasisi faaliyetleri genellikle, özel Amerikalı bireyler ve organizasyonlar tarafından temsil edilen birçok farklı görüşü, ilave olarak da resmi hükûmet görüşleri sunar” (Leonard, Stead ve Smewing, 2002: 1).

Kamu diplomasisi kavramını o dönemlerde 1965 yılında kullanan bir diğer isim ise ABD Boston Tuft Üniversitesi Fletcher Diplomasi Okulu dekanı Edmung Gullion’dur. Gullion kamu diplomasisini toplumların tepkilerinin, dış politikanın oluşturulması ve uygulanmasında oluşturduğu etki ve uluslararası ilişkilerin geleneksel diplomasi dışında kalan alanları şeklinde ifade etmiştir (Cull, 2010: 11-17).

Önemli bir dış politika enstrümanı olarak kamu diplomasisi diplomasiden farklı olarak devletlerin çıkar, fırsat, tehdit ve potansiyel tehdit merkezli değerlendirmelerine istinaden oluşturdukları ve başka ülkelerin kamuoylarını etkileme amacıyla icra ettikleri faaliyetleri ifade etmektedir (Doğan, 2012: 13). Hans Tuch kamu diplomasisini bir toplumun ideallerini, kurumsal yapısını, kültürünü, hedeflerini ve politikalarını, dış toplumlara anlatmaya yönelik iletişim süreci olarak tanımlamıştır

(Tuch, 1990: 3). Bruce Gregory'e göre ise kamu diplomasisi devletler tarafından başka devletler, devletler içerisinde ve devlet dışı bazı aktörler ile işbirliği içinde, kültürleri, davranışları ve tavırları anlamak, ilişki kurmak ve yönetmek, düşünceleri etkilemek ve çıkarları ile değerlerini ilerletmek amacıyla seferber olurken kullanılan bir enstrümandır (Gregory, 2011).

Devletler kamu diplomasisi faaliyetleri ile hedef toplumları ikna etme, onlarla iletişim kurma ve sürdürme, onların değerlerine hassasiyet gösterme ve ortak noktaları ön plana çıkarma gibi argümanlar geliştirirler. Bu faaliyetler devletten devlete gerçekleştirilen geleneksel diplomasi faaliyetlerine ek olarak gerçekleşen faaliyetlerdir. Kamu diplomasisinin genel olarak üç öncelikli boyutu vardır. Bunlar; politik-askeri, ekonomik ve sosyal-kültürel boyuttur. Devletler de kamu diplomasisi faaliyetlerini bu üç öncelikli boyutta inşa etmeye ve sürdürmeye gayret göstermektedirler. Diplomasi uygulamasında anahtar diplomatlar iken kamu diplomasisinde ise diplomatların yanında farklı kamu ve özel kurum ve kuruluşlar aktör olarak yer alabilmektedir.

Diplomasi yöntemlerinden farklı olarak ise kamu diplomasisi, bir devletten başka bir devletin halklarına yönelik bir köprü de olabilmesinden ötürü halkla ilişkiler açısından da değerlendirilmelidir. Aslında kamu diplomasisi bir anlamda uluslararası halkla ilişkiler yönetimi modeli olarak da ifade edilebilmektedir. Kamu diplomasisinin belki de en önemli özelliği ise dış politikada soft power yani yumuşak güç ögesinden biri olmasıdır. Bu açıdan kamu diplomasisinin yumuşak güç boyutunun derin olarak irdelenmesi gerekmektedir (Yağmurlu, 2016). İlk olarak yumuşak gücü tanımlayacak olursak yumuşak güç; "bir ülkenin dünya siyasetinde istediği sonuçlara, onun değerlerine hayran olan, onu örnek alan, refah seviyesine ve fırsatlarına özenen ülkelerin kendisini izlemesiyle ulaşmasıdır" (Nye, 2005: 14). Bu tanımdan da yola çıkarak söyleyebiliriz ki kamu diplomasisi; uluslararası ilişkilerde sert güç kullanımından yumuşak güç kullanımına doğru yaşanan eğilimde önemli bir modeldir. Türk kamu diplomasisi ile Türkiye; tanımdan da anlayabileceğimiz üzere kendi maddi ve manevi değerlerine yakın toplumlara yönelerek dış politikasındaki ve dünya siyasetindeki istediği sonuçlara erişmeyi hedeflemektedir. Pratikte ise bu süreç Osmanlı-İslam mirasının yeniden inşası ve çalışma bölgelerinde yapılan faaliyetler olarak kendini göstermektedir.

Türk dış politikası dönem dönem proaktif bir hal alarak dönüşüme uğramış Turgut Özal döneminde bunun sonucunda kamu diplomasisi yaklaşımı gündeme gelmiş, bunu takiben ilk kuruluşlardan biri olarak da 1992 yılında Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA) kurulmuştur. Kamu diplomasisi Türk dış politikasında son yıllarda oldukça sık kullanılan önemli araçlarından bir tanesidir. Merkezi yönetime bağlı olarak çalışması planlanan birçok kamu diplomasisi kuruluşu 90'lardan başlayarak özellikle AK Parti'nin iktidara geldiği 2002 yılı sonrası hayata geçirilmiş ve bu kuruluşlar din, dil, soy ve kültür bağımızın oldukça güçlü ve tarihi olan bölgelerde faaliyet göstermeye başlamışlardır. Bu bölgeler Türk dış politikası için büyük önem arz eden ve eski Osmanlı Devleti toprakları da olan Balkanlar, Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Kafkaslar gibi coğrafyalardır.

Tarihi, toplumu, kan ve din bağı açısından Türkiye ile yakın ve organik bağı bulunan Balkanlar; Türk dış politikasında "kamu diplomasisi" sürecinin de yoğun olarak icra edildiği bir pratik sahasıdır. Balkanlarda yaşayan Müslüman ve Türk azınlıkların Osmanlı Devleti'nden günümüze Türkiye Cumhuriyetine akrabalık ilişkileriyle miras kalması Türk dış politikasında bölgeye ayrı bir önem verilmesinin en önemli nedenlerinden biridir. Türkiye'nin Orta Doğu ile ilişkileri de bu ekseninde gelişmiş, Orta Asya ile ise ata yurdu bakış açısı ve kan bağı çerçevesinde ilişkiler şekillenmiştir.

Kamu diplomasisi kuruluşları özellikle 2002 yılı sonrası AK Parti hükümetleri döneminde etkin bir dış politika enstrümanı olarak kullanılmış, önemi giderek artmış ve Türkiye'nin proaktif sayılabilecek dış politikasında da önemli bir yeri barındırmaktadır. Bu dönemde kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi olarak faaliyet gösteren kamu diplomasisi kuruluşları hem Dışişleri Bakanlığı hem de Başbakanlık ile koordineli çalışmaktadır. Dış politikanın aktif yürütücüsü Dışişleri Bakanlığı olmasının yanında kamu diplomasisi faaliyetlerinin koordineli yürütülmesi amacıyla üst koordinasyon yapısı olarak 2010 yılında Başbakanlık düzeyinde bir de Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü kurulmuştur (Ekşi, 2014: 184). Bu iki kuruma entegre bir şekilde faaliyet gösteren Türk kamu diplomasisi kuruluşları ise şunlardır;

- Yunus Emre Enstitüsü,
- Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı (YTB),
- Başbakanlık Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA),
- Türkiye Radyo ve Televizyonu (TRT) (Ekşi, 2014: 7).

Kamu diplomasisi ile ilgili literatürde genel olarak Yunus Emre Enstitüsü, Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı, Başbakanlık Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, Türkiye Radyo ve Televizyonu gibi kuruluşlar kamu diplomasisi kuruluşları olarak sayılsa da, kamu diplomasisi göreviyle hareket eden resmi, yarı resmi ve özerk kurum ile kuruluşlar da mevcuttur. Bu kurumları da sayacak olursak;

- Diyanet İşleri Başkanlığı,
- Başbakanlık Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD),
- Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ),
- Diyanet Vakfı, - Kızılay,
- Valilik ve belediyeler,
- Üniversiteler,
- Sivil toplum kuruluşları (Araştırma Merkezleri, Vakıflar, Dernekler, Federasyonlar, vb.)'dir.

Kamu Diplomasisi kuruluşlarımızın genel olarak faaliyet alanları ise;

- Türkiye'nin, Türk dili ve kültürünün tanıtılması ve yaygınlaştırılması,
- Osmanlı ve İslam eserlerinin restore edilmesi ve yeniden inşa edilmesi,
- Yurtdışında yaşayan din, dil ve soy olarak akraba olan topluluklarla köprü kurulması,
- Yurtdışında yaşayan din, dil ve soy olarak akraba olan topluluklara yönelik dini, ekonomik, sosyo-kültürel, eğitimsel ve tarihi çalışmaların gerçekleştirilmesi,
- Yurtdışında yaşayan din, dil ve soy olarak akraba olan topluluklara yönelik yardım faaliyetlerinin düzenlenmesi gibi alanlardır.

4. Bir Dış Politika Aracı Olarak Türk Kamu Diplomasisinde Sivil Toplumun Rolü

Dış politikanın uygulama sürecinde, başka bir toplumun ve kamuoyunun üzerinde etki mekanizması olarak büyük bir öneme sahip kuruluşların başında hükûmet dışı organizasyonlar, sivil toplum kuruluşları ve medya gelmektedir (Nye, 2005: 100). Sivil toplum kuruluşları hem iç hem de dış politikada devletin yetersiz kaldığı uygulama alanlarında görevleri ve gönüllülükleri çerçevesinde açığı kapatma rolü üstlenen kuruluşlar olarak görülmektedir. Bu rolleri ve çalışmalarıyla sivil toplum kuruluşları; devletlerin ve şirketlerin, yani politikacılar, bürokratlar ve işadamlarının kararlarını etkilemek adına baskı yaparlar ve kanaatlerini değiştirmeyi hedeflerler. Ancak bunun yanında sivil toplum kuruluşlarının ulusal ve küresel bir vicdan çerçevesinde topluma ve insanlığa yararlı hizmetler gerçekleştiren kuruluşlar olduğu da yadsınamaz. Geleneksel diplomasinin değişime uğramasıyla sivil toplum kuruluşları da diplomasinin temel aktörlerinden biri olmuş, devletlerin dış politika planlama ve uygulama süreçlerinde de görev almaya başlamışlardır. Bu normlar çerçevesinde sivil toplum kuruluşlarının etki alanlarından biri de devletlerin dış politika süreçlerinde ki kamu diplomasisi faaliyetleridir.

Günümüzde neredeyse hiçbir hükûmet kamu diplomasisini tek başına yürütmemektedir. İcra aşamasında hükûmetlerin yanında hükûmet dışı organizasyonlar, araştırma merkezleri, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları önemli roller üstlenmekte, hükûmetler ise kendi dışındaki kuruluşların arasındaki işbirliğini de koordine etmektedir (Tuncer, 2009: 128). İkinci Dünya Savaşı'nın yıkıcı sonuçlarının ardından dış politikada diplomatik faaliyetlerin etki alanı ve hedefi devletlerin yanında bireyleri de merceğe almıştır. Bunun neticesinde sivil toplum kuruluşlarının kamu diplomasisinde ağırlıklı olarak kullanılması süreci başlamıştır. Yapı ve çalışmaları itibarıyla halk ile yoğun bir ilişki içerisinde olan sivil toplum kuruluşları, kanun yapma sürecinde politika yapımcıları etkiledikleri gibi dış politika da kamu diplomasisinde önemli bir etkiye sahiptirler. Normsal olarak bu noktada sivil toplum kuruluşlarının hem karar alma süreçlerinde hem de kararların yürütme sürecinde doğrudan ya da dolaylı olarak buldukları net olarak görülmektedir. Türkiye'de birçok sivil toplum kuruluşu da bu normlar çerçevesinde hem ulusal hem de uluslararası aktörler olmuşlardır.

Sivil toplum kuruluşları ülkelerin itibarına önemli katkılar sağladıkları gibi toplumlar arası güçlü ilişkiler kurmak adına ülkelerin dış politikadaki bakış açılarını, yapmış oldukları faaliyetlerle hedef ülke ve toplumlara aktarmaktadırlar. Türkiye'de de son yıllarda sivil toplum kuruluşlarının önemi ve etkinliğinin artmasına binaen, bu kuruluşlar da ulusal politikaların yansıtılmasından kültürel seviyede mesajların aktarılmasına kadar önemli görevleri icra etmeye başlamışlardır (Aydemir, 2016: 355-356). Bu kuruluşlar dış politikada icra sürecinde ülkelerinin çıkarlarını gözeterek hareket ederler. Bu noktada Türk sivil toplum kuruluşlarının, Türkiye'nin ekonomik ve politik amaçları doğrultusunda bölgesel konumu ve hedeflerine uygun olarak Türk dış politikasının çok yönlü çıkarlarını, informal bir yöntemle genel olarak hükûmet tarafından belirlenen şekilde uygulamaya koymaktadırlar (Aydemir, 2016: 356).

Türkiye'de hem ulusal hem de uluslararası aktör olan sivil toplum kuruluşları incelendiğinde bu kuruluşların hem görev alanları hem de çalışmalarında yoğunlaştıkları coğrafi bölgeler açısından farklılıklar ve etkinlikler taşıdığı görülmektedir. Ek olarak bu sivil toplum kuruluşlarının kamu diplomasisi adına vermiş oldukları hizmetler ve dış politika sürecinde kamu diplomasisi kuruluşlarıyla olan ortak çalışmaları da ayrıştırıcı özelliklerdir. Vereceğimiz örnekleri bu bağlamda tasnif etmemiz

gerekmektedir. Ama her şeyden evvel görev alanları doğrultusunda bir tasnifleme yapmak daha sağlıklı olacaktır. Bu görev alanlarını sıralayacak olursak; İnsani Yardım Faaliyetleri, Dış Ekonomik İlişkiler ve Araştırma, Eğitim ve Kültür Çalışmalarıdır.

4.1. İnsani Yardım Faaliyetleri

Türk dış politikasında ve kamu diplomasisinde Türkiye'nin hem devlet düzeyinde hem de Türk sivil toplum kuruluşlarının en yoğun çalıştığı ve en başarılı konumda bulunduğu alanların başında insani yardım faaliyetleri gelmektedir. Bu başarı uluslararası raporlara da yansımış durumdadır. Öyle ki 2013 yılında Kalkınma İnisiyatifleri adlı uluslararası kuruluşun hazırladığı Küresel İnsani Yardım Raporuna göre Türkiye; ABD, Avrupa Birliği ve İngiltere'nin ardından en fazla uluslararası yardımda bulunan ülke durumundadır (BBC, 2013). Türkiye insani yardım faaliyetlerini hem devlet destekli kamu kurumları hem de özel destekli sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla yürütmektedir. Hedef bölgelerde kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından bu faaliyetler koordineli olarak sürdürülmekte ve yönetilmektedir.

Türkiye'nin insani yardım faaliyetleri doğrultusunda uluslararası ölçekte etkili sivil toplum kuruluşlarına örnekler; Türk Kızılayı, Diyanet Vakfı, İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH), Gönüllüler, Hayrat İnsani Yardım Vakfı, Aziz Hüdayi Vakfı, Cansuyu Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, Yardımelî Uluslararası İnsani Yardım Derneği, Yeryüzü Doktorları, Arama Kurtarma Derneği, Beşir Derneği, Sadakataşı Derneği, Vuslat Derneği gibi kuruluşlardır.

Türk insani yardım kuruluşları özellikle devletin proaktif dış politikasını takip ederek ilk aşamada siyasi, tarihi, etnik, dini ve kültürel bağlarımızın bulunduğu coğrafyalarda önemli hizmetlere imza atmaktadırlar. Bu coğrafyaların başında Balkanlar, Orta Doğu, Kuzey Afrika gibi yakın bölgeler gelmektedir. İkinci olarak ise yine benzer bağlara ve insani durumlara istinaden Uzak Doğu ve diğer coğrafyalara sağlanan insani yardımlar sayılabilir. Türk insani yardım kuruluşlarının coğrafyalar nazarında gerçekleştirmiş oldukları faaliyetleri de incelememiz gerekmektedir. Bu faaliyetleri genel olarak şöyle sayabiliriz; Gıda, yakacak, barınma ve kıyafet yardımları, nakdi yardımlar, su kuyularının inşası, doğal afetlerden kaynaklanan arama kurtarma faaliyetleri desteği, araç ve malzeme yardımları, tıbbi destekler ve benzeridir.

nsani yardım kuruluşlarının en önemlilerinden biri olan İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH) adını gündeme Filistin'e insani yardım götürürken gerçekleşen "Mavi Marmara" olayı ile duyurmuş bir sivil toplum kuruluşudur. İsrail askerlerinin müdahalesiyle sonuçlanan girişim sonrası İHH bulduğu ulusal ve uluslararası destekle birlikte özellikle Orta Doğu'da etkin bir insani yardım kuruluşu haline gelmiştir. İHH özellikle 2011'de başlayan Suriye iç savaşından beridir de bölgede yoğun faaliyetler gütmektedir.

4.2. Dış Ekonomik İlişkiler

İnsani yardım faaliyetleri dışında Türk sivil toplum kuruluşlarının dış politika ve kamu diplomasisinde etkili oldukları alanlardan biri de dış ekonomik ilişkilerdir. Ekonomik ilişkilerin ülkeleri birbirlerine bağlayan karşılıklı bağımlılık öğelerinden biri olması dış politikada da etkisini hissettirmektedir. Diğer ülkeler gibi Türkiye de sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla dış ekonomik ilişkiler de proaktif bir tutum sergilemektedir. Dış ekonomik ilişkilerde bu proaktif tutumla Türk sivil toplum kuruluşları aynı zamanda ülkeler arası yaşanan ekonomik ve siyasi bazı sorunlarda da arabulucu rolü oynamakta ve

lobicilik faaliyetlerinde yer almaktadırlar. Türk sivil toplum kuruluşlarının dış ekonomik ilişkilerde genel amaçları ise; Türkiye'nin ülke çıkarlarını korumak ve özel sektörünü temsil etmek, iş dünyası ile uluslararası kamuoyu arasında iletişim kurmak ve yürütmek, dış politika ve iş dünyası ile ilgili bilgilendirmelerde bulunmak, bölgelerdeki gelişmeleri takip ederek ekonomik, siyasi ve kültürel ilişkilerde bulunmaktadır (Aydemir, 2016: 358).

Dış ekonomik ilişkiler doğrultusunda Türkiye'nin uluslararası ölçekte etkili sivil toplum kuruluşlarına örnekler ise; Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD), Türk Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) gibi kuruluşlardır. Küresel ölçekte TÜSİAD daha kurumsal bir yapıya sahip olup, kamu diplomasisi faaliyetleri adına AB-Brüksel Temsilciliği, Washington D.C. Temsilciliği, Berlin Bürosu, Paris Bürosu ve Pekin Bürosu ile hizmet vermektedir (TÜSİAD, 2017). Aynı şekilde MÜSİAD da kurumsal yapısı ve temsilcilik ile bürolarıyla uluslararası ölçekte faaliyet vermeyi sürdürmektedir. MÜSİAD'ın da yurt dışında ABD ve İngiltere dâhil olmak üzere toplamda 79 temsilciliği ve bürosu bulunmaktadır (MUSİAD, 2017). TOBB da yurt dışında teşkilatlanmış ve Brüksel ile Washington'da Daimi Temsilcilikler açmıştır (TOBB, 2017).

Türk dış politikasında kamu diplomasisinde dış ekonomik ilişkiler noktasında örnek verilebilecek en iyi aktörlerden biri Türk Hava Yolları (THY)'dir. THY'nin ulusal ve uluslararası uçuş noktalarının yanında Türkiye'nin önemli siyasi, ekonomik, tarihi ve kültürel bağlarının bulunduğu ülkelere yapmış olduğu uçuşlar Türk dış politikasında önemli hizmetler sağlamaktadır. THY'nin özellikle Balkanlar, Orta Doğu ve Kuzey Afrika gibi Osmanlı coğrafyalarında ki uçuş ve hizmet noktaları kamu diplomasisi bağlamında önemli yararlar olarak kayda geçmektedir. Ayrıca THY, Türk dış politikasına uygun hareket eden ve devlet makamlarıyla tam koordineli çalışan ender kurumlardandır.

2002 yılından sonra AK Parti'nin özellikle Orta Doğu'ya yönelik geliştirmiş olduğu dış politika yaklaşımına THY de entegre olmuş, Türkiye içindeki illere gerçekleştirilen uçuş kadar Orta Doğu'daki şehirlere uçuşlar gerçekleştirilmiştir. Bu faaliyetler Türkiye için ekonomik kazanım doğurduğu gibi Türkiye ve Arap ülkeleri, Türkiye toplumu ile Arap toplumu arasındaki ilişkilerin artmasında da etkili olmuştur (Şahin, 2013: 243). Yine başka bir örnek verilecek olursa Türkiye'nin Afrika açılımına istinaden THY'de Afrika'nın birçok noktasına uçuşlar gerçekleştirmeye başlamıştır. Bu uçuş noktalarından biri de Somali'dir. THY bu ülkeye uçuş yapan tek uluslararası firma olmuştur.

4.3. Araştırma, Eğitim ve Kültür Çalışmaları

İnsani yardım faaliyetleri ve dış ekonomik ilişkiler dışında Türk sivil toplum kuruluşlarının dış politika ve kamu diplomasisinde etkili oldukları alanlardan bir diğeri de "Araştırma, Eğitim ve Kültür" alanlarındaki çalışmalarıdır. Bu noktada özellikle Think Tank diye nitelendirilebileceğimiz düşünce ve araştırma kuruluşlarının yanında uluslararası öğrenci derneklerini de ele almak gerekmektedir.

Araştırma, eğitim ve kültür çalışmaları doğrultusunda özellikle Think Tank olarak nitelendirilebilecek uluslararası ölçekte etkili sivil toplum kuruluşlarına örnekler verilecekse bunlar; Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA), Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM), Sahipkiran Stratejik Araştırmalar Merkezi (SASAM), Beyaz Hareket Vakfı, Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİLGESAM), Stratejik Araştırmalar Merkezi (SAM), Güney Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (GASAM), İran Araştırmaları Merkezi (İRAM) gibi kuruluşlardır. Bu kuruluşlar arasında ilk olarak SETA ön plana çıkmaktadır. SETA Türk dış politikasının hedefleri doğrultusunda hem küresel

hem de bölgesel ölçekte toplumsal, siyasal ve ekonomik raporlar hazırlayıp devlet kademeleri için vizyon hazırladığı gibi, bölgelerdeki önemli kurum ve kuruluşlarla da müzakereler yürütmektedir.

Türkiye'nin uluslararası öğrenci dernekleri de kamu diplomasisi noktasında en aktif çalışan sivil toplum kuruluşları konumundadır. Özellikle yurt dışından gelen öğrencilere sağlanan burs ve yurt imkânlarının yanı sıra bu öğrencilerin ülkeleri adına burada dernek veya birlik kurmaları teşvik edilerek bu öğrenciler Türkiye de örgütlenmektedir. Ayrıca çok sayıda sivil toplum kuruluşu yurt dışında da şubeler, yurtlar ve burs imkânları ile hizmetleri vermektedir. Bu kuruluşlara örnekler; Milli Türk Talebe Birliği (MTTB), Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu (UDEP), Bab-ı Âlem Uluslararası Öğrenci Derneği gibi sivil toplum kuruluşlarıdır.

Eğitim konusunda kamu diplomasisi alanında Türk sivil toplum kuruluşlarının gerçekleştirmiş olduğu en önemli hizmet yurt dışında özel sermaye desteği ile açmış olduğu eğitim kuruluşlarıdır. Örneğin; İlim Yayma Vakfı destekli Saraybosna Eğitim ve Öğretimi Geliştirme Vakfı tarafında Bosna Hersek'te Uluslararası Saraybosna Üniversitesi (İUS) ve benzer şekilde özel sermaye ile Üsküp Eğitim ve Kültür Vakfı tarafından Makedonya'da da Uluslararası Balkan Üniversitesi kurulmuştur.

Din ve kültür alanında faaliyet gösteren başarılı kurumların başında Diyanet Vakfı gelmektedir. Vakıf özellikle dini ve etnik olarak bağlarımızın bulunduğu Balkanlar, Orta Doğu, Kuzey Afrika gibi coğrafyalarla da aktif olarak rol almakta, o bölgelerde bulunan diplomatik temsilcilikler ve kamu diplomasisi kuruluşlarının temsilcilikleriyle koordineli olarak çalışmaktadır. Bu doğrultuda Kur'an-ı Kerim ve Kurban bağışları bu bölgelerdeki ihtiyaç sahiplerine eriştirilmektedir.

Son olarak eğitim konusunda kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmesi amacıyla kurulan devlet destekli bir diğer kuruluş ise Maarif Vakfıdır. Fethullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ) Türkiye Cumhuriyeti'ne yönelik başlattığı "17-25 Aralık" ve "15 Temmuz" darbe ve işgal girişimleri devletin FETÖ ile eğitim alanında da mücadele etmesine sebebiyet vermiştir. Bu doğrultu da kurulan Maarif Vakfı, yurt dışında örgüte ait okulların kapatılması ve Vakfa yani Türkiye'ye devredilmesi noktasında kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmektedir. Vakıf bu girişimleriyle şimdiye kadar 12 ülkedeki örgüt okullarını Türkiye'ye kazandırmıştır (Ajanspress, 2017).

5. Sonuç

Avrupa'da başlayan modernleşme ve kentleşme süreci, devamında 1789 Fransız Devrimi ve insan hakları konusunda yaşanan gelişmeler, devlet karşısında bireyi yani sivil toplumu güçlendiren etkenler olmuştur. Küreselleşme ve bilgi çağının da etkisiyle devletler ve toplumlar arasındaki ilişkilerin siyasetten ekonomiye, bilimden kültüre giderek çeşitlenmesi ve eklemelenmesi karşılıklı bağımlılıkları da arttırmıştır. İlişkilerin giderek şeffaflaşması devletlerin arasındaki geleneksel diplomatik yöntemlerinde yetersiz kalmasına ve sorgulanmasına neden olmuştur. Hükümet dışı organizasyonların, ekonomik ve siyasi baskı gruplarının ve sivil toplum kuruluşlarının devletlerin hem iç hem de uluslararası ilişkilerinde belirleyici konuma yükselmeleri, geleneksel diplomasiyi de dönüştürmüştür. Kamu diplomasisi, geleneksel diplomasiinin dönüşümü neticesinde ortaya çıkmıştır.

Kamu diplomasisi kavramını yumuşak güç kavramıyla beraber ele almak gerekmektedir. İlk olarak yumuşak güç kavramının fikir babalarından Joseph S. Nye yumuşak gücü şöyle tanımlamaktadır; "Yumuşak güç, bir ülkenin dünya siyasetinde istediği sonuçlara, onun değerlerine hayran olan, onu örnek alan, refah seviyesine ve fırsatlarına özenen ülkelerin kendisini izlemesiyle ulaşmasıdır."

Yumuşak güç tanımından kamu diplomasisi ile ilgili ortak noktalar çıkarmak mümkün görünmektedir. İlk olarak şu tespiti yapmak gerekir; devletlerin ve toplumların kurumsal yapılarını, değerlerini, kültürlerini, yaşam şekillerini ve refah seviyelerini başka devlet ve toplumlara doğru yöntemlerle anlatması o devlet ve toplumlara olumlu manada etkileyebilecektir. Bu da karşındaki devletin ve toplumun anlatan devlet ve topluma olan bakışını ve politikaları etkileyip, değiştirebilecektir. Bu şekilde etken devlet, edilgen devlet üzerinde bir yumuşak güç sahibi olduğu gibi küresel siyasette de bu metotla istediği sonuçları elde etme yolunda elini kuvvetlendirecektir. İşte bu doğru anlatım süreci kamu diplomasisi olarak adlandırılmaktadır.

Kamu diplomasisi ile ilgili temel tanımları incelediğimizde kavram ve mekanizma ile ilgili şu tespitlere varmak mümkündür. Dış politikada kamu diplomasisi;

- Hükûmetlerin ve devlet kurum ve kuruluşların yanında hükûmet dışı organizasyonlar ve toplumla da iletişime geçme sürecidir.

- Çıkar ve tehdit unsurlarına göre başka ülkelerin devletleri ile kamuoylarını etkilemek amacıyla yapılan faaliyetler bütünüdür.

- Bir devlet ile toplumun idealleri ve hedef ile politikalarını, kurumsal yapısı ile kültürünü dış toplumlara anlatma sürecidir.

- Devletlerin, devletin içerisinde veya devlet dışı aktörlerle işbirliği kurarak başka kültürleri ve politikaları anlamak, düşüncülerini etkilemek ve çıkarları arttırmak amacıyla kullanılan bir enstrümandır.

- Hedef toplumlara ikna etme, onların değerlerine hassasiyet göstererek onlarla iletişim kurmak ve ortak noktaları ön plana çıkarma girişimidir.

Kamu diplomasisi ile ilgili literatürdeki temel tanımlar analiz edildiğinde görülmektedir ki kamu diplomasisini en iyi ifade eden terimlerden biri Hans Tuch'un kullandığı "enstrüman" terimidir. Öyle ki kamu diplomasisi bir devlet ile toplumun hedef devlet ve toplumu, kamuoyunu, yumuşak güç uygulayarak kendi lehine olacak şekilde etkileyebileceği bir araç bir enstrümandır. Bu enstrümanın niteliği, çeşitliliği ve kapasitesi kullanan devlet ve topluma uluslararası ilişkiler ve dış politikada daha fazla çıkar sağlayabilmesi adına yumuşak gücünü arttıracaktır. İşte sivil toplum kuruluşları bu enstrümana ve güce destek sağlayan önemli etmenlerden biridir.

Türkiye'de sivil toplum ve sivil toplum kuruluşları özellikle 1980 ve 1990'lar itibariyle güç kazanmaya başlamıştır. Bunun en önemli sebebi Türkiye'nin siyasal ve ekonomik olarak Batı'ya eklenme süreci olmuştur. Başta 24 Ocak 1980 kararları olmak üzere Türkiye özellikle ekonomik manada Batı ile entegrasyon kurmaya başlamıştır. Bunu siyasal gelişmeler takip etmiş, Türkiye'nin AB ile tam üyelik noktasında gerçekleştirdiği müzakereler sivil toplumu devlet karşısında da daha da güçlendirmiştir. Günümüzde ise sivil toplum ulusal ve uluslararası ölçekte en güçlü dönemlerinden birini yaşamaktadır.

1990'lar itibariyle Türkiye'de başta TİKA olmak üzere kamu diplomasisi olarak adlandırabileceğimiz kurumların ortaya çıkışı ve özellikle AK Parti'nin 2002'de iktidara gelmesiyle kurumsal yapılanmanın hız kazanması geleneksel diplomasiyi Türkiye için de dönüşüme uğratmıştır. Balkanlar, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da faaliyet gösteren Türk sivil toplum kuruluşlarının kendileri ve genel faaliyet alanları

incelendiğinde öne çıkan görev alanları; İnsani yardım faaliyetleri, dış ekonomik ilişkiler ve araştırma, eğitim ve kültür faaliyetleri olduğu görünmektedir. Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerinin hem kamu hem de özel ve sivil ayağında bu alanlarda oldukça güçlü olduğu da ortaya çıkmaktadır. Türk sivil toplum kuruluşlarının Türk dış politikasında kamu diplomasisinde sağladığı en önemli katkılardan biri devletin kamu kurum ve kuruluşlarının faaliyetlerine destek olmaları onları tamamlamaları ve sahada onlara gönüllü hizmet sağlamalarıdır. Buna en önemli örnek "Suriye ve Mülteci Meselesidir." Özellikle insani yardım noktasında Türk sivil toplum kuruluşları bölgede hatta sahada büyük bir emek harcayarak hem devlet hem halk tarafından temin edilen yardımların ihtiyaç sahiplerine eriştirilmesini sağlamaktadırlar. Bu süreç aynı zamanda Türkiye'nin uluslararası kamuoyundaki imajına da büyük bir katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda Türk sivil toplum kuruluşlarının en önemli misyonunun devletin kamu diplomasisi faaliyetlerinin koordinasyonunda ve yürütülmesinde araç ve tamamlayıcı rol oynamalarıdır.

Türk dış politikasında kamu diplomasisi bağlamında kamu kurumları ile sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri sırasında sahada önemli bir sorun yaşadığı görünmektedir. Sahadaki bu önemli sorun ise devlet kurumları ile sivil toplum kuruluşları arasında yaşanan temel bazı koordinasyon eksiklikleridir. İnsani yardım faaliyetleri ile ilgili örnek verilirse; Türkiye'nin devlet kurumları ile sivil toplum kuruluşlarının aynı ülkede, aynı şehir ve ilçelerinde benzer veya yakın zamanlarda aynı yardım faaliyetlerini yaptıkları tespit edilmiştir. Bu durum hem yardımların etkili bir şekilde ihtiyaç sahiplerinin tümüne ulaşmamasına neden olduğu gibi maddi ve manevi kayıplara da yol açmaktadır. Devletin tüm kaynaklarının etkin kullanımı adına kamu diplomasisi yardım faaliyetlerinin hem kamu ayağının hem de sivil ayağının koordine edilmesi elzem görünmektedir. İkinci olarak ise kamu diplomasisinin diğer devletler ve toplumlar üzerinde ikna ve etki gücü oluşturma amacı taşıdığı düşünülürse; Türkiye'nin oluşturduğu politikalar ile yapacağı uygulamaların, hedef devletlere ve toplumlara tam anlamıyla uygun olması gerekmektedir. Bu bağlamda hem Türkiye'nin yurtdışı misyonları, hem de sivil toplum kuruluşları hedef devletlerin ve toplumların ihtiyaçlarını doğru analiz ve tespit etmeli ve edebilmelidir. Devletin ve sivil toplum kuruluşlarının koordineli bir şekilde, bu ihtiyaçlar doğrultusunda politikalar üretmesi ve faaliyetlerini uygulaması Türkiye'ye kamu diplomasisi ekseninde büyük yarar sağlayacağı gibi maddi ve manevi kayıpların da önüne geçecektir. Sivil toplum kuruluşlarının Türk dış politikasına ve Türk kamu diplomasisine daha etkin hizmet etmesinin yolu politika ve faaliyetlerinin devlet ile daha koordineli bir sistemde hareket etmesinden geçmektedir.

Kaynakça

Aydemir, E. (2016). Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya. İstanbul: Kalkedon Yayınları.

BBC. (2013). "İnsani Yardım Sıralamasında Türkiye Dördüncü." Erişim Tarihi: 30 Mayıs 2017. http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2013/07/130717_turkiye_insani_yardim.shtml.

Cull, N. J. (2010). Public Diplomacy: Seven Lessons for Its Future From Its Past. Place Branding&Public Diplomacy 1(6): 11-17.

Çaha, Ö. (2016). Sivil Toplum ve Devlet. Ankara: Orion Kitabevi.

Çaha, Ö. (1999). Sivil Toplum, Aydınlar ve Demokrasi. İstanbul: İz Yayınları.

Çulhaoğlu, M., Maga, İ. ve Okuyan, K. (2001). Sivil Toplum: Devletin Büyümesi. İstanbul: YGS Yayınları.

Doğan, E. (2012). Kamu Diplomasisinin Sunduğu Fırsatlar ve Kısıtları Üzerine. İstanbul: TASAM Yayınları.

Ehrenberg, J. (1999). Civil Society: The Critical History of an Idea. London: New York University Press.

Ekşi, M. (2014). Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Gregory, B. (2011). "American Public Diplomacy: Enduring Characteristics, Elusive Transformation." Erişim Tarihi: 29 Mayıs 2017. https://smpa.gwu.edu/sites/smpa.gwu.edu/files/downloads/BGregory_HJD_AmericanPD.pdf.

İnan, E. (2012). "Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Eksenine" Kamu Diplomasisi (Ed. A. Özkan, & T. E. Öztürk) İstanbul: TASAM Yayınları.

Keane, J. (1998). Civil Society: Old Images New Visions. Oxford: Cambridge: Polity Press. Leonard, M., Stead, C. ve Smewing, C. (2002).

Public Diplomacy. London: Foreign Policy Center. MUSİAD. (2017). Erişim Tarihi: 30 Mayıs 2017. <http://www.musiad.org.tr/tr-tr/subeler>.

Naidoo, K. ve Tandon, R. (1999). "The Promise of Civil Society" in CIVICUS World Alliance for Citizen Participation. Westhartford: Kumarian Press.

Onbaşı, F. (2005). Sivil Toplum. İstanbul: L&M Yayıncılık.

S. Nye, J. (2005). Yumuşak Güç. Ankara: Elips Kitap.

Sarıbay, A. Y. (2000). Türkiye'de Demokrasi ve Sivil Toplum. İstanbul: Alfa Yayınları.

Sönmezoğlu, F. (1996). Uluslararası İlişkiler Sözlüğü. İstanbul: Der Yayınları.

Şahin, M. (2013). "Case Study: Türkiye'nin Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da Uyguladığı Kamu Diplomasisi Faaliyetleri" Kamu Diplomasisi (Ed. A. Yalçınkaya, & Y. Özgen) İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.

TOBB. (2017). Erişim Tarihi: 30 Mayıs 2017. <https://www.tobb.org.tr/AvrupaBirligiDairesi/Sayfalar/YurtdisiTemsilcilikler.php>.

Tuch, H. (1990). Communicating with The World: U.S. Public Diplomacy Overseas. Washington: Georgetown University Institute for The Study of Diplomacy.

Tuncer, H. (2009). Diplomasinin Evrimi, Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye. İstanbul: Kaynak Yayınları.

TÜSİAD. (2017). Erişim Tarihi: 30 Mayıs 2017. <http://www.tusiad.org/tr/tusiad/temsilcilikler>.

Yağmurlu, A. (2016). "Halkla İlişkiler Yönetimi Olarak Kamu Diplomasisi." Erişim Tarihi: 10 Kasım 2016. <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/halkla-iliskiler-ve-kamu-diplomasisi.pdf>.